

werkingen. Men moge 't met al zijn conclusies niet eens zijn, 't geheel geeft toch een diep inzicht in deze quaestie en is 't overwegen dubbel waard. In ieder geval leest men, dat de verklaring niet zoo gemakkelijk is als Heer P. meent. Dat de psychologie zonder ziel en daarmee alle materialisme logisch een einde neemt, zoodra men in staat blijkt psychische werkingen bij een dier en dus a plus forte raison bij den mensch aan te toonen, moge hem de lectuur van dit boek veraangenamen.

Arnhem.

J. L. DOBBERKE.

Een nieuwe vindplaats? Dit najaar ontving ik van den heer H. Maarschalk eenige exemplaren van de gal *Cynips calicis* Burgsd. gevonden op Oranje Nassau-oord bij Wageningen. Die gal bevindt zich aan den eikel, die zij geheel of gedeeltelijk bedekt, maar 't napje blijft haast altijd zichtbaar. Door haar grilligen vorm doet zij denken aan een berglandschap met bergen, bergruggen, dalen en vlakten en die indruk wordt nog versterkt als men bemerkt dat onder de bergen eene grot aanwezig is. In die grot bespeuren we, als de oogen zich een weinig aan de duisternis gewend hebben, een ovaal, rolrond voorwerp. Het is heelemaal glad, zonder eene enkele opening of oneffenheid. Zeker eene verborgen schat. Wat zou het zijn? Voorzichtig zullen we het openmaken. De wanden zijn heel dun en teer. Zij bevatten iets geeligs. 't Beweegt. O, wat hebben we gedaan. 't Is de galbewoonster, wier zoete rust wij verstoorden. Behaaglijk opgerold had zij zoo gaarne ongestoord den winter in hare flink afgeslotene kluis doorgebracht, om zich eindelijk te verpoppen en in Februari of Maart als wespje te voorschijn te kunnen komen. 't Is nu zoo koud daarbuiten; waarschijnlijk kost onze nieuwsgierigheid haar 't leven.

De gal ontstaat in het begin van den zomer. Eerst groen en kleverig, wordt zij later bruin, hard en droog. Laat in den herfst, als zij rijp is, valt zij af.

Nu is 't merkwaardig, dat de wesp, die uit den gal van den eikel van *Quercus pedunculata* verschijnt, de bloesem eener *Quercus cerris* kiest voor het neerleggen van hare eitjes. Bij dezen gang van zaken is 't dus noodzakelijk, dat *Quercus cerris* en *Q. pedunculata* bij elkaar staan en begrijpelijk, dat de gal hier in Nederland op niet veel plaatsen te vinden is.

De heer Maarschalk schreef mij, hij meende, dat er slechts twee vindplaatsen in Nederland bekend waren. Nu kreeg ik dit najaar van Mej. C. Cool eenige exemplaren bij Hilversum gevonden, waarvan ik hierbij eene afbeelding geef. Zou dat de 2e vindplaats zijn? Mochten nog meerdere vindplaatsen bekend zijn dan houd ik mij gaarne voor bericht aanbevolen¹⁾.

Leiden.

G. B. C. VAN RHIJN.

Watervogels in den winter. — Einde Januari op schaatsen een tochtje naar Kampen makende, trof het mij welk een mooi winterlandschap de dichtgevroren rivier met omgeving vanaf de IJsselbrug gezien, opleverde. Overal ijs en sneeuw en behalve eenige jongens, die het waagden de ijssvlakte over te steken, was er geen leven op den rivier te bekennen, behalve, als een groote tegenstelling tot de koude stilte eromheen, in een groot wak, dat zich beneden de brug had gevormd en waarin vermoedelijk van heinde en ver de watervogels zich hadden verzameld om zich tegen bevriezen te vrijwaren en nog eenige kans te hebben wat voedsel te krijgen. Dat zij elkaar dit nauwelijks gunden was vanaf de hooge brug uitstekend waar te nemen door de telkens terugkeerende gevechten, die tusschen de verschillende vogels ontstonden wanneer een het geluk had een visch of ander voedsel te bemachtigen. Meestal was het

Cynips calicis.

¹⁾ Langs de Noord-oever v/d Rijn ten W. van Arnhem is een van ouds bekende vindplaats van *C. calicis*. RED.

een smient (*Mareca Penelope*) of duiker (*Mergus Albellus*) die, ook zelfs een eind onder het ijs dukende, iets naar boven bracht. Dadelijk vlogen een aantal meeuwen aanvallend op hem toe en pikten hem flink, zoodat slechts onderduiken hem voor verdere aanvallen kon behoeden, doch de meeuwen wachtten zijn te voorschijn komen eenige meters verder af, terwijl eenden, duikers en smienten hem onder en op het water vervolgden en hem zeker geen tijd zouden hebben gelaten zijn prooi te verorberen, ware het niet, dat een der drie reigers, die kalm op den rand van het wak den strijd uit de verte hadden gade-geslagen of liever hadden gedaan of zij niets zagen, in alle deftigheid was komen aanvliegen, de krijschende meeuwen had verjaagd, de eenden en duikers op de vlucht gedreven en ver-geefs getracht had zich van het hapje meester te maken. De duiker en smient waren hem veel te vlug af en de reiger bleek niet geschikt om het vlugge spel van de meeuwen vlak boven den waterspiegel na te doen. Eenige oogenblikken later dook een smient en kwam, volgens mijn buurman op de brug, met een kleine aal boven; zelf kon ik niet zien wat hij had, wél kwamen de meeuwen weer in grooten getale aanvliegen en begon de strijd weer met dezelfde heftigheid en hetzelfde geschreeuw als te voren, van velen tegen één.

Alleen de reiger had geleerd en bleef weg.

Zoo ook hielden de meeste koeten (*Fulica atra*) zich rustig en bleven op het ijs; slechts enkele begaven zich te water en namen deel aan de vervolging.

De overigen liepen op het ijs te zoeken naar voedsel, wat, dank zij den velen voorbijgangers en toeschouwers, zoo nu en dan vanaf de brug werd gestrooid en voorzoover het op het ijs terecht kwam steeds aan de koeten en meeuwen ten deel viel.

Behalve de reeds genoemde soorten merkte ik er op: de wilde eend (*Anas boschas*), de kuifeend (*Aythya fuligula*), de brilduiker (*Clangula clangula*), de fuut (*Podiceps cristatus*), het waterhoentje (*Gallinula chloropus*), de zilver-, kok- en stormmeeuw (*argentatus*, *ridibundus* en *canus*). Vooral de kokmeeuw en koet in grooten getale. Den 20en Februari er weer een bezoek brengende trof ik nog alle aan. Alleen de reigers ontbraken. De steeds opvliegende en weer neerstrijkende witte duikers (nonnetjes) maakten toen in het zonlicht een prachtig effect.

Zwolle.

C. H. THIEBOUT.

Korhoenders in Drente. — Op een wandeling over de hei tusschen Assen en Vries zag ik gisteren een groote troep Korhoenders. Naar ik meen waren het meest wijfjes. Een mannetje was er bij. De wijfjes zochten ijverig naar voedsel; de haan stond doodstil op eenigen afstand op een verhooging van den bodem. Door den kijker kon ik 20 exemplaren tellen. Bij m'n nadering namen als het ware op een sein van den haan, allen de vlucht. Hoewel hier in de buurt Korhoenders niet zeer zeldzaam zijn (ik zie ze tenminste nog al eens) wilde ik het u toch even berichten, temeer omdat ik nog nooit zoo'n groote koppel van dichtbij zoo mooi heb kunnen waarnemen.

Assen.

W. J. v. GISPEN JZN.

AANGEBODEN:

Drie twaalfdradige Paradijsvogels, een Koningsparadijsvogel, een Parkiet, een Nonpareil, een grauwe Astrild, alle opgezette exemplaren, tezamen f 25.—, franco rembourss. Adres: S. H. Jakma Sr., Hilversum.

GEVRAAGD:

De Verkade albums Herfst, Winter, Bonte Wei en Naardermeer, alle geheel gevuld. Aanbiedingen met prijsopgaaf aan P. A. van der Hoeven, Koningslaan 11, Utrecht.

Wie kan mij helpen aan eieren van de volgende vlinders: *Papilio machaon*, *Aporia crataegi*, *Euchloë cardamines*, *Colias hyale*, *C. edusa*, *Gonopteryx rhamni*, *Apatura iris*, *Pyrameis atalanta*, *Pyrameis cardui*, *Vanessa io*, *Vanessa urticae*, *Vanessa polychloros*, *Phalera bucephala*, *Panachoreta*, *Lymantria monacha*, *Gastropacha quercifolia*, *Diphtera alpium*, *Acronicta tridens*, *Agrotis pronuba*. Onkosten worden gaarne door mij vergoed. Adres: M. A. B. Toxopaeus, Instit. Hommes, Hoogezand.

Ter overname gevraagd een Binocle (geschikt voor waarneming in de natuur) en een metalen camera-statief. Offerten, waarin zoo mogelijk fabrieksmerk van den kijker te vermelden, aan K. A. Elsensohn, 2e Weteringdwarsstraat 16, Amsterdam.

No. 14 van de jaarg. XXI (1916/1917) van »D. L. N.«, of alleen de blz. 272—276 er uit. Deze is bij den uitgever niet meer te verkrijgen. In ruil voor blz. 201—208, 218—240 van de jaarg. XIX (1914/1915) of foto's (lantaarnplaatjes) van planten of landschappen. Adres: C. Sipkes, Bakenessergracht 63, Haarlem.